

GENERALINIS ADVOKATAS

JULIANE KOKOTT IŠVADA,

pateikta 2015 m. balandžio 30 d.(1)

Byla C-105/14

Ivo Taricco ir kt.

(*Tribunale di Cuneo* (Italija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Finansinių Sąjungos interesų apsauga – Nusikaltimai mokesčių tvarkai pridėtins vertės mokesčių srityje – Valstybių narių pareiga nustatyti veiksmingas, proporcingas ir atgrasančias sankcijas – Baudžiamosios sankcijos – Teisinių procedūrų ir sankcijų taikymo terminai – Teisės aktų nustatytas bendro senaties laikotarpio apribojimas senaties termino eigos nutraukimo atveju – Nacionalinis senaties reglamentavimas, dėl kurio daugeliu atveju gali atsirasti nebaudžiamumas – Bausmių teisėtumas – Negaliojimo atgaline data principas – SESV 325 straipsnis – Direktyva 2006/112/EB – Reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 – Konvencija dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos (PIF konvencija)“

I – **Pavadas**

1. Ar Sąjungos teisės aktais reikalaujama, kad valstybių narių teismai netaikytų tam tikrą nacionalinės teisės aktų nuostatą dėl nusikalstamos veikos senaties terminų, siekdami užtikrinti, kad persekiojimas už nusikaltimus mokesčių tvarkai būtų veiksmingas? Toks iš esmės yra klausimas, kurį turi išnagrinėti Teisingumo Teismas šioje byloje remdamasis Italijos baudžiamojo teismo prašymu priimti prejudicinį sprendimą.
2. Šis klausimas iškilo dėl Italijoje atskleisto sukčiavimo prekiaujant šampanu, kurį vykdė organizuota gauja. I. Taricco ir keli kiti kaltinamieji kaltinami susivieniję nusikalstamais tikslais ir, naudodami neegzistuojančių sandorių sąskaitas fakturas, pateikę melagingas pridėtins vertės mokesčių deklaracijas. Jų machinacijos primena karuselinį sukčiavimą.
3. Tikėtina, kad šių įtariamų nusikalstamų veikų senaties terminas sueis dar prieš priimant galutinę baudžiamąjį nuosprendį. Kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, taip yra ne tik dėl konkrečių šios bylos aplinkybių, bet ir dėl struktūrinių Italijos baudžiamosios teisės problemų, nes jos nuostatos numato įvairių galimybių, kaip nutraukti vykstantį baudžiamąjį procesą, bet nenurodo, kaip sustabdyti teisinių procedūrų ir sankcijų taikymo terminą. Be to, numatytas absoliutus senaties terminas, kuris, vadovaujantis nuo 2005 m. teisės aktų nustatyta tvarka, termino eigos nutraukimo atveju yra ilgesnis tik ketvirčiu, o ne puse pradinio termino, kaip buvo numatyta anksčiau. Matyt, būtų šis absoliutus senaties terminas daugeliu atvejų lemia kaltininkų nebaudžiamumą.
4. Kadangi šis atvejis susijęs su pridėtins vertės mokesčiu, kurio dalis priklauso prie nuosavų Europos Sąjungos išteklių(2), nagrinėjama byla suteikia pagrindą patikslinti kai kuriuos principinius

klausimus, susijusius su ES finansinių interesų apsauga. Kartu būtų tinkamai atsižvelgti į kaltinamųjų teises baudžiamajame procese. Šiuo klausimu nagrinėjama byla galėtų miglotai priminti garsiąjį *Berlusconi ir kt.* (3) bylą. Tačiau įsigilinus tampa aišku, kad nagrinėjamoje byloje iškelti klausimai skiriasi nuo tų, kuriuos anuomet nagrinėjo Teisingumo Teismas.

II – Teisinis pagrindas

A – Sąjungos teisė

5. Šios bylos teisinį pagrindą Europos Sąjungos lygmeniu daugiausia sudaro įvairios taisyklės dėl Europos Sąjungos (anksčiau – Europos Bendrijų) finansinių interesų apsaugos. Ypač atkreiptinas dėmesys į ES sutarties 4 straipsnio 3 dalį ir SESV 325 straipsnį, Reglamentą (EB, Euratomas) Nr. 2988/95(4) ir vadinamąjį PIF konvenciją(5). Taip pat reiktų paminėti Direktyvą 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos(6).

6. Be to, Teisingumo Teismas taip pat aiškina SESV 101 straipsnį, SESV 107 straipsnį ir SESV 119 straipsnį, tačiau šių straipsnių teksto nusprendžiau necituoti.

ESV sutarties nuostatos

7. SESV 325 straipsnyje nustatyta:

„1. Sąjunga ir valstybės narės Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiam sukčiavimui ir kitoms neteisėtoms veikoms priešinasį taikydamos pagal šį straipsnį nustatytinas priemonės, kurių paskirtis yra atgrasinti ir užtikrinti veiksmingą apsaugą valstybėse narėse ir Sąjungos institucijose, įstaigose ir organuose.

2. Valstybės narės prieš Sąjungos finansiniams interesams kenkiantį sukčiavimą imasi tų pačių priemonių, kurių jos imasi prieš savo pačių finansiniams interesams kenkiantį sukčiavimą.

<...>“

Reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 2988/95

8. Reglamente Nr. 2988/95 nustatyta vienoda patikrinimų, administracinių priemonių ir nuobaudų už ES teisės (anksčiau – Bendrijos teisės) pažeidimus sistema. Reglamento 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta pažeidimo sąvoka:

„Pažeidimas“ – tai bet kuris Bendrijos teisės aktų nuostatų pažeidimas, susijęs su ekonominės veiklos vykdytojo veiksmu ar neveikimu, dėl kurio Bendrijai bendrajam biudžetui ar jai valdomiems biudžetams padaroma žala sumažinant ar iš viso prarandant pajamas, gaunamas iš tiesiogiai Bendrijai vardu surinktų nuosavų lėšų, arba darant nepagrįstas išlaidas.“

9. Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnyje reglamentuoti teisiniai procedūros ir sankcijų taikymo terminai:

„1. Patraukimo atsakomybėn senaties terminas – ketveri metai nuo tada, kai buvo padarytas 1 straipsnio 1 dalyje nurodytas pažeidimas. Atskirų sektorių taisyklėse gali būti nustatytas trumpesnis senaties terminas, tačiau ne trumpesnis kaip treji metai.

Jeigu pažeidimai daromi nuolat ir pakartotinai, senaties terminas skaičiuojamas nuo tos dienos, kai pažeidimas buvo baigtas. <...>

Senaties eiga nutrūksta, jeigu kompetentinga institucija imasi bet kokio su pažeidimo tyrimu ar

teisminių nagrinėjimu susijusio veiksmo, apie kurį pranešama atitinkamam asmeniui. Senaties eiga atsinaujina po kiekvieno jo nutraukusio veiksmo.

Tačiau senaties terminas įsigalioja ne vėliau kaip tą dieną, kai pasibaigia laikotarpis, lygus dvigubam senaties terminui, per kurį kompetentinga institucija nepaskyrė nuobaudos, išskyrus tuos atvejus, kai administracinę procedūrą laikinai sustabdoma pagal 6 straipsnio 1 dalį.

<...>

3. Valstybės narės išlaiko teisę taikyti ilgesnį laikotarpį <...>“

10. Reglamento Nr. 2988/95 6 straipsnio 1 dalyje tvirtintos administracinės procedūros taisyklės, taikomos tuo atveju, kai tuo pačiu metu dėl tos pačios veikos yra vykdomas baudžiamasis procesas:

„Nepažeidžiant Bendrijos administracinių priemonių ir nuobaudų, patvirtintų remiantis šio reglamento įsigaliojimo metu galiojusiomis sektorių taisyklėmis, kompetentingos institucijos sprendimu galima laikinai sustabdyti piniginių nuobaudų, tokių kaip administracinių baudų, taikymą, jeigu atitinkamam asmeniui dėl tos pačios veikos yra iškelta baudžiamoji byla. Sustabdžius administracinę bylą, sustoja 3 straipsnyje numatytos senaties eiga.

<...>“

PIF konvencija

11. Dar viena dalis bendrųjų taisyklių dėl Sąjungos finansinių interesų apsaugos pagal baudžiamąją teisę numatyta 1995 m. liepos 26 d. Liuksemburge pasirašytoje PIF konvencijoje, kuri priimtą (7) 15 tuometinių Sąjungos valstybių narių, remdamosi ES sutarties (8) K.3 straipsnio 2 dalies c punktu, ir kuri įsigaliojo 2002 m. spalio 17 d.

12. PIF konvencijos 1 straipsnyje „Bendrosios nuostatos“ apibrėžiama sukėlimo, kaip nusikalstamos veikos, sudėtis, o valstybės narės pareigojamos numatyti baudžiamąją atsakomybę už šiame straipsnyje apibrėžtas veikas:

„1. Šioje Konvencijoje Europos Bendrijų finansiniams interesams kenkiantis sukėlimas – tai:

<...>

b) pajamų srityje – bet koks tyčinis veikimas ar neveikimas, susijęs su:

– suklastotų, neteisingų ar neišsamių pareiškimų ar dokumentų naudojimu ar pateikimu, kurio padariniai yra neteisėtas Europos Bendrijų bendrojo biudžeto arba Europos Bendrijų valdomų ar jų vardu valdomų biudžetų išteklių mažinimas,

– tuos pačius padarinius sukeliančiu informacijos neatskleidimu pažeidžiant konkretųsipareigojimą,

– tuos pačius padarinius sukeliančiu netinkamu teisėtai gautos išmokos naudojimu.

2. Atsižvelgdama į 2 straipsnio 2 dalį, kiekviena valstybė narė imasi būtinų ir tinkamų priemonių šio straipsnio 1 dalį perkelti į savo nacionalinę baudžiamąją teisę taip, kad ten apibūdintos veikos būtų laikomos nusikaltimais.

3. Atsižvelgdama į 2 straipsnio 2 dalį, kiekviena valstybė narė taip pat imasi būtinų priemonių siekdama užtikrinti, kad tyčinis suklastotų, neteisingų ar neišsamių pareiškimų ar dokumentų

rengimas ar pateikimas, sukeliantis šio straipsnio 1 dalyje apibūdintus padarinius, būtų laikomas nusikaltimu, jei jis dar nėra baudžiamas kaip pagrindinis nusikaltimas arba dalyvavimas sukčiavime, jo kurstymas ar pasikėsinimas sukčiauti, kaip apibrėžta šio straipsnio 1 dalyje.

<...>“

13. PIF konvencijos 2 straipsnyje nustatyta valstybių narių pareiga įvesti bausmes:

„1. Kiekviena valstybų narė imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad už 1 straipsnyje nurodytą veiką ir dalyvavimą 1 straipsnio 1 dalyje nurodytoje veikoje, jos kurstymą ar kėsinimąsi į ją padaryti būtų baudžiama veiksmingomis, proporcingomis ir atgrasančiomis baudžiamosiomis sankcijomis, įskaitant bent stambiaus sukčiavimo atvejais laisvės atėmimą apimančias bausmes, dėl kurių gali būti taikoma ekstradicija, suprantant, kad stambiu sukčiavimu yra laikomas toks sukčiavimas, kuris yra susijęs su tam tikra mažiausia suma, kuri turi nustatyti kiekviena valstybų narė. Ši mažiausia suma negali būti nustatyta didesnė kaip 50 000 ekiu.

2. Tačiau mažareikšmio sukčiavimo atvejais, susijusiais su bendra suma, kuri yra mažesnė kaip 4 000 ekiu, ir pagal valstybų narės įstatymus nesiejamais su ypač sunkiomis aplinkybėmis, ji gali nustatyti kitas bausmių rūšis, nei nustatytosios šio straipsnio 1 dalyje.

<...>“

PVM direktyva (Direktyva 2006/112/EB)

14. Direktyvos 2006/112 IX antraštinės dalies „Neapmokestinimas PVM“ 1 skyriaus „Bendrosios nuostatos“ 131 straipsnyje nustatyta:

„2–9 skyriuose numatytais atvejais neapmokestinimas PVM taikomas nepažeidžiant kitų Bendrijos nuostatų ir tokiomis sąlygomis, kurias valstybų narės nustato siekdamos užtikrinti tinkamą ir sąžiningą neapmokestinimo atvejus reglamentuojančių nuostatų taikymą bei užkirsti kelią galimiems mokesčių vengimo, išsisukinėjimo ar piktnaudžiavimo atvejams.“

15. Direktyvos 2006/112 IX antraštinės dalies 4 skyriaus „Sandorių Bendrijos viduje neapmokestinimas PVM“ 138 straipsnio 1 dalies nuostatose dėl prekių tiekimo neapmokestinimo PVM numatyta:

„Valstybų narės neapmokestina prekių tiekimo, kai tas prekes pardavėjas ar prekes įsigyjantis asmuo išsiunčia ar išgabena į paskirties vietą, esančią Bendrijoje, bet ne jos atitinkamoje teritorijoje, kitam apmokestinamajam asmeniui ar neapmokestinamajam juridiniam asmeniui, veikiančiam kaip toks, į kitą valstybų narę nei ta, kurioje pradėtas prekių siuntimas ar gabenimas, arba kai tai atliekama pardavėjo ar prekes įsigyjanties asmens vardu.“

16. Be to, Direktyvos 2006/112 IX antraštinės dalies 10 skyriaus „Su tarptautine prekyba susijusių sandorių neapmokestinimas PVM“ 1 skirsnio „Muitinių sandėliai, kiti (ne muitinių) sandėliai ir panašios procedūros“ 158 straipsnyje numatyta (pateikiamas ne visas straipsnis):

„1. Nukrypstant nuo 157 straipsnio 2 dalies, valstybų narės, be muitinių procedūros, gali numatyti kitas sandėliavimo procedūras šiais atvejais:

a) kai prekės skirtos neapmokestinamoms parduotuvėms siekiant tiekti keleiviams, kurie jas išveža savo asmeniniame bagaže skrendant arba plaukiant į ra į trečiųsias teritorijas arba trečiųsias šalis, kai toks tiekimas neapmokestinamas pagal 146 straipsnio 1 dalies b punktą;

b) kai prekės skirtos apmokestinamiesiems asmenims siekiant jas tiekti keleiviams orlaivyje

skrydžio metu arba laive keliaujant į ją, kai atvykimo vieta yra už Bendrijos ribų;

c) kai prekės skirtos apmokestinamiesiems asmenims, kurių vykdomas tiekimas neapmokestinamas PVM pagal 151 straipsnį.“

2. Kai valstybės narės naudojasi 1 dalies a punkte nurodyta neapmokestinimo galimybe, jos imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad šia neapmokestinimo galimybe būtų naudojama teisingai ir tiesiogiai bei būtų užkirstas kelias mokesčių vengimui, sukaviavimui ar piktnaudžiavimui.

<...>“

B – *Italijos teisė*

17. Italijos baudžiamojo kodekso (*Codice penale*(9)) su pakeitimais, padarytais 2005 m. gruodžio 5 d. Įstatymu Nr. 251(10) (toliau – 2005 m. Įstatymas Nr. 251), 157 straipsnyje „Senatis. Senaties terminas“ numatyta:

„Nusikalstamos veikos senaties terminas lygus maksimaliai bausmės trukmei, numatyta nuostatoje, įtvirtinančioje atsakomybę už minėtą nusikalstamą veiką, tačiau senaties terminas negali būti trumpesnis nei šešeri metai už nusikaltimą ir ketveri metai už nusižengimą net ir tuomet, kai už nusižengimą gali būti baudžiama tik pinigine bauda.

Nustatant senaties terminą remiamasi teisės aktuose nustatyta bausme už nusikalstamos veikos vykdymą ar pasikėsinimą vykdyti, neatsižvelgiant į bausmę mažinančias ar bausmę didinančias aplinkybes, išskyrus aplinkybes, už kurias Įstatymas numato kitokią, nei įprastą, bausmę <...>

<...>“

18. Baudžiamojo kodekso 158 straipsnyje nustatyta senaties termino eigos pradžia:

„Senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo nusikalstamos veikos padarymo dienos, o pasikėsinimo padaryti nusikalstamą veiką ar tįstinės nusikalstamos veikos atveju – nuo dienos, kurią kaltinamasis nutraukė veiksmus ar kurią inkriminuota tįstinė veika nutrūko.

<...>“

19. Baudžiamojo kodekso 159 straipsnyje numatyti atvejai, kuriais senaties terminas stabdomas. Tarp jų yra ir bylos perdavimo kitam teismui atvejai, ir gynybos atstovų arba kaltinamojo negalėjimas dalyvauti posėdžiuose. „Senaties termino eiga atnaujinama išnykus šio terminą sustabdžiusiai priežasčiai.“

20. Baudžiamojo kodekso 160 straipsnyje apibrėžtos tokios senaties termino nutraukimo taisyklės:

„Senaties terminas nutrūksta priėmus teismo sprendimą arba baudžiamąjį įsakymą.

Senaties terminą taip pat nutraukia nutartis dėl kardomųjų priemonių taikymo ar <...> dėl sulaikymo ar arešto, apklausa teisme ar prokuratūroje, šaukimas atvykti į prokuratūroje rengiamą apklausą, nutartis dėl bylos posėdžio, kuriame bus nagrinėjamas prašymas nutraukti bylą, prašymas perduoti bylą teismui, nutartis, kuria nustatomas parengiamasis posėdis <...>

Nutraukto senaties termino eiga nuo šio termino nutraukimo dienos pradedama skaičiuoti iš naujo. Jei buvo keletas terminų nutraukiančių veiksmų – skaičiuojama nuo paskutinio iš jų vykdymo

dienos; tačiau 157 straipsnyje nurodyti terminai jokių atvejų negali trintis ilgiau, nei 161 straipsnio 2 dalyje numatyti terminai <...>“

21. Prieš išdėstant senaties taikymo normas nauja redakcija 2005 m. įstatyme Nr. 251, buvo numatyta, kad senaties termino eigos nutraukimo atveju senaties terminas prasitęsia ne daugiau nei pusė viso termino.

22. Senaties termino sustabdymo ir nutraukimo padariniai išdėstyti Baudžiamojo kodekso 161 straipsnyje:

„Senaties termino sustabdymo ir nutraukimo padariniai taikomi visiems nusikalstamų veikų vykdytėjams asmenims.

Išskyrus baudžiamąjį persekiojimą už nusikalstamų veikų pagal Baudžiamojo proceso kodekso 51 straipsnio 3 dalies b ir c punktus, nutraukus senaties terminą, šis terminas gali prasitęsti ne daugiau kaip ketvirtą senaties terminą, ne daugiau kaip pusė senaties termino 99 straipsnio antroje pastraipoje numatytais atvejais, ne daugiau kaip dviem trečdaliais 99 straipsnio ketvirtoje pastraipoje numatytais atvejais arba ne daugiau kaip du kartus 102, 103 ir 105 straipsniuose numatytais atvejais.“

23. Baudžiamojo kodekso 416 straipsnyje nustatyta, kad tas, kas organizavo nusikalstamų susivienijimą, baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki septynerių metų. Tas, kas tik dalyvavo tokio susivienijimo veikloje, baudžiamas laisvės atėmimu nuo vieno iki penkerių metų.

24. Už melagingą deklaraciją teikimą naudojant neegzistuojančių sandorių sąskaitas faktūras ar kitus dokumentus (fiktyvias sąskaitas faktūras) pagal 2000 m. kovo 10 d. Respublikos prezidento įstatyminio dekreto (*Decreto legislativo*)(11) Nr. 74 2 straipsnį (toliau – *DLgs 74/2000*)(12) baudžiama laisvės atėmimu nuo vieno metų šešių mėnesių iki šešerių metų. Tokia pati bausmė skiriama pagal *DLgs 74/2000* 8 straipsnį už fiktyvių sąskaitų faktūrų išrašymą siekiant suteikti trečiosioms šalims galimybę išvengti pridėtinės vertės mokesčio.

III – Faktinės aplinkybės ir pagrindinė byla

25. Ivo Taricco ir kiti kurie kiti asmenys (toliau taip pat – kaltinamieji) kaltinami tuo, kad laikotarpiu nuo 2005 m. iki 2009 m. sukūrė nusikalstamų susivienijimą arba dalyvavo jo veikloje. Šiuo nusikalstamu susivienijimu buvo siekiama vykdyti nusikalstamas veikas: išrašyti fiktyvias sąskaitas faktūras ir sukurdami pateikti pridėtinės vertės mokesčio deklaracijas, pagrįstas fiktyviomis sąskaitomis faktūromis.

26. Fiktyvios sąskaitos, kurių bendra suma sudarė keletą milijonų eurų, buvo išrašytos už prekybos šampano operacijas. Remiantis kaltinamųjų susitarimais, nacionalinis šampano pardavimas, naudojantis įvairiomis įmonėmis, kurioms teisėtą galiojimą pagrindu atstovavo kiti kaltinamieji, buvo apgaulingai vaizduojamas kaip prekių tiekimas Bendrijos viduje.

27. Pagrindinė įmonė buvo bendrovė *Planet Srl*. Ši įmonė priiminėdavo kelių kitų įmonių, vadinamųjų neveiklių įmonių subjektų (*missing traders*)(13), tariamai veikusių kaip šampano importuotojai, sąskaitas faktūras, žinodama, kad jos yra fiktyvios. *Planet* šias sąskaitas užregistruodavo savo apskaitoje, atskaitydavo jose nurodytą pridėtinės vertės mokestį ir vėliau pateikdavo melagingas metines pridėtinės vertės mokesčio deklaracijas. Taip *Planet* galėdavo įsigyti šampano gerokai mažesne nei rinkos kaina ir galiausiai iškraipyti konkurenciją. „Neveiklių įmonių subjektai“ arba nepateikdavo metinių pridėtinės vertės mokesčio deklaracijų, arba, jei ir pateikdavo, nesumokėdavo atitinkamo pridėtinės vertės mokesčio.

28. Atlikus ikiteisminį tyrimą, kaltinamiesiems pareikšti kaltinimai. Pirmiausia byla dėl kaltinamųjų buvo perduota *Tribunale di Mondovì* (Mondovì teismui). Po įvairių prieštaravimų, kuriuos per parengiamąjį posėdį(14) pateiktą kaltinamųjų gynyba ir dėl kurių procesą reikėjo iš naujo pradėti nuo ikiteisminio tyrimo, baudžiamoji byla vėl yra parengiamojo posėdžio etape, dabar jau prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiame teisme *Tribunale di Cuneo* (Kuneo teisme)(15). Šiame etape ikiteisminio tyrimo teisėjai(16) turi įvertinti, ar tyrimo aktai leidžia priimti nutartį dėl bylos prieš kaltinamuosius perdavimo teismui nagrinėjimui ir dėl posėdžio teisme datos nustatymo.

29. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo duomenimis, visų nusikaltimų mokesčių tvarkai, kurių padarymu kaltinami kaltinamieji, senatis pagal Italijoje galiojančias nuostatas dėl teisinių procedūrų ir sankcijų taikymo terminų, atsižvelgiant ir į įstatymuose numatytą senaties termino pratimą įvairių senaties termino eigos nutraukimų lemiančių priemonių pagrindu, sueis vėliausiai 2018 m. vasario 8 d. Vienam iš kaltinamųjų – G. Anakiev inkriminuojamos veikos senatis yra suėjusi jau 2013 m. gegužės 11 d.

30. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad nagrinėjamu atveju „labai tikėtina“, jog teisinių procedūrų ir sankcijų taikymo terminai visiems kaltinamiesiems bus pasibaigę dar nepriėmus galutinio sprendimo. Tokia situacija, kaip pabrėžia teismas, nėra aptariamose bylose išskirtinumas, atvirkščiai, tai būdinga daugeliui Italijoje nagrinjamų baudžiamųjų bylų, ypač susijusių su ekonominiais nusikaltimais, kurioms dėl į pobūdžio ir sudėtingumo dažnai reikalingi ypač išsamūs tyrimai.

31. Atsižvelgdamas į tai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateiktas teismas reiškia susirūpinimą, kad teisinių procedūrų ir sankcijų taikymo termino – senaties – institutas Italijoje nebeatitinka savo tiesioginės paskirties ir tikrovėje tampa „nebaudžiamumo garantija“ ekonominiams nusikaltėjams, o Italija nevykdo įsipareigojimų pagal Sąjungos teisę. Teismas mano, kad daugiausia tai yra 2005 m. įstatymo Nr. 251, kuriuo buvo nustatyta, kad senaties terminas nutraukus senaties eigą negali prasitęsti daugiau nei ketverių viso termino, nors anksčiau galėjo prasitęsti puse viso termino, pasekmę.

IV – Prašymas priimti prejudicinį sprendimą ir procesas Teisingumo Teisme

32. 2014 m. sausio 17 d. nutartimi, gauta 2014 m. kovo 5 d., *Tribunale di Cuneo* pateiktą Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar 2005 m. įstatymu Nr. 251, kuriuo buvo pakeista Italijos baudžiamojo kodekso 160 straipsnio paskutinis dalis numatant, kad senaties terminas po jo eigos nutraukimo prasitęsia tik ketverių, ir dėl to, nepaisant laiku pradėto persekiojimo, sueina nusikalstamą veiką senatis ir už ją lieka nenubausta, pažeidžiama konkurencijos apsaugos nuostata, tvirtinta SESV 101 straipsnyje?

2. Ar 2005 m. įstatymu Nr. 251, kuriuo buvo pakeista Italijos baudžiamojo kodekso 160 straipsnio paskutinis dalis numatant, kad senaties terminas prasitęsia tik ketverių po jo eigos nutraukimo, ir dėl to nesąžiningi fizio subjektai gali likti nenubausti už padarytas nusikalstamas veikas, Italijos valstybų nustatytą pagalbos formą, draudžiamą pagal SESV 107 straipsnį?

3. Ar 2005 m. Įstatymu Nr. 251, kuriuo buvo pakeista Italijos baudžiamojo kodekso 160 straipsnio paskutinė dalis numatant, kad senaties terminas prasitęsia tik ketverių po jo eigos nutraukimo, ir dėl to atsiranda galimybė, kad Bendrijos direktyva nesąžiningai pasinaudojė asmenys liks nenubausti, Italijos valstybė nepagrįstai sukurė papildomą atleidimo nuo mokesčių atvejų, nenumatytą Direktyvos 2006/112/EB 158 straipsnyje?

4. Ar 2005 m. Įstatymu Nr. 251, kuriuo buvo pakeista Italijos baudžiamojo kodekso 160 straipsnio paskutinė dalis numatant, kad senaties terminas prasitęsia tik ketverių po jo eigos sustabdymo, ir dėl to atsisakant bausti už veikas, dėl kurių valstybė praranda pajamas, kurios, be kita ko, reikalingos šnipareigojimams Europos Sąjungai vykdyti, buvo pažeistas SESV 119 straipsnyje numatytas patikimų viešųjų finansų principas?

33. Procesinio dokumento prejudicinio sprendimo pirmojo proceso iš kaltinamųjų pagrindinėje byloje pateiktą tik G. Anakiev. Be to, rašytines pastabas pateiktą Italijos, Vokietijos ir Lenkijos vyriausybių ir Europos Komisija. Išskyrus G. Anakiev ir Lenkijos vyriausybę, 2015 m. kovo 3 d. posėdžio dalyviai buvo tie patys.

V – Sąžanginis procesinio pobūdžio pastabos

34. Manau, atsižvelgiant į abejones, kurias išreiškė kai kurios proceso šalys, prieš pradėdant iš esmės analizuoti prejudicinius klausimus, tikslinga pateikti keletą sąžanginių procesinio pobūdžio pastabų, pirma, dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos atsakyti į prejudicinius klausimus (šiuo klausimu žr. A skirsnį), antra, dėl šių klausimų priimtumo (šiuo klausimu žr. B skirsnį).

A – Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos atsakyti į prejudicinius klausimus

35. Pagal SESV 267 straipsnį per prejudicinio sprendimo pirmojo proceso Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso priimti prejudicinį sprendimą dėl sutartinės ir Sąjungos institucijų, steigėjų ar organų aktų išaiškinimo, t. y. iš esmės jis yra sągaliojamas aiškinti visą Sąjungos teisę(17).

36. Tai, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas nusikaltimų mokesčių tvarkai pagal nacionalinę teisę klausimas, šiuo atveju minėtai jurisdikcijai neprieštarauja. Nors baudžiamoji teisė ir baudžiamasis procesas iš principo yra valstybių narių kompetencija, tačiau nacionalinės valdžios institucijos, vykdydamos atitinkamus savo sągaliojimus, turi laikytis Sąjungos teisės reikalavimų(18). Be to, Teisingumo Teismas bent dėl baudžiamųjų procesų pridėtinės vertės mokesčių srityje neseniai pažymėjo, kad tokie procesai patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį(19).

37. Teisingumo Teismas turi teisę tokiais atvejais aiškinti visą Europos Sąjungos teisę, įskaitant PIF konvenciją, jei tai svarbu sprendimui byloje priimti. Tiesa, ši 1995 m. konvencija yra buvusio Europos Sąjungos „trečiojo ramsčio“ teisės aktas, priimtas pirminės ES sutarties redakcijos(20) pagrindu. Tačiau pagal Protokolo dėl pereinamojo laikotarpio nuostatų(21) 9 straipsnį, minėtos konvencijos teisinė galia išlieka ir panaikinus ramsčių struktūrą bei sągaliojus Lisabonos sutartimi. Taigi, ji lieka neatsiejama Sąjungos teisės dalis.

38. Be to, nuo 2014 m. gruodžio 1 d. nebeliko jokių apribojimų, susijusių su Teisingumo Teismo jurisdikcija priimti prejudicinį sprendimą buvusio trečiojo Sąjungos ramsčio srityje (žr. Protokolo dėl pereinamojo laikotarpio nuostatų 10 straipsnio 1 ir 3 dalis). Tai taip pat taikoma dar iki 2014 m. gruodžio 1 d. pateiktiems prašymams priimti prejudicinį sprendimą, kaip yra ir šiuo atveju(22).

39. Bet kuriuo atveju Teisingumo Teismo jurisdikcijai dar iki 2014 m. gruodžio 1 d. priklauso visi Italijos teismų prašymai priimti prejudicinį sprendimą dėl klausimų, susijusių su PIF konvencijos

aiškinimu. Taip yra todėl, kad Italijos Respublika iš pat pradžių kitu pagrindu buvo pripažinusi Teisingumo Teismo kompetenciją priimti prejudicinius sprendimus šiais klausimais, viena vertus, remiantis PIF konvencijos papildomu protokolu(23), kita vertus – pagal ES 35 straipsnio 2 dalį ir 3 dalies b punktą(24), o teisę kreiptis dėl prejudicinio sprendimo suteikė visiems nacionaliniams teismams(25).

40. Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismo jurisdikcija aptarti visas šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą iškeltas teisinės problemas negrinėjama.

B – Dėl prejudicinio klausimo priimtino

41. Kelios proceso šalys taip pat prieštarauja dėl Teisingumo Teismui pateiktą prejudicinį klausimą priimtino (SESV 267 straipsnis, Procedūros reglamento 94 straipsnis). Iš esmės joms kyla abejonė dėl šio klausimo svarbos sprendžiant ginčą pagrindinėje byloje.

42. Šiuo klausimu reikėtų pažymėti, kad pagal nusistovėjusį teismo praktiką tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas, atsižvelgdamas į konkrečios bylos aplinkybes, turi įvertinti tiek Teisingumo Teismo prejudicinio sprendimo reikalingumą, tiek Teisingumo Teismui pateiktą klausimą reikšmingumą sprendimui priimti. Todėl, kai pateikti klausimai yra susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu, Teisingumo Teismas iš esmės privalo priimti sprendimą. Jei nacionalinis teismas pateikia Teisingumo Teismui klausimus dėl Sąjungos teisės, prašymui priimti prejudicinį sprendimą taikoma tinkamumo prezumpcija(26).

43. Taigi, Teisingumo Teismas gali atmesti nacionalinio teismo pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą tik tuomet, kai akivaizdu, jog prašomas Europos Sąjungos teisės išaiškinimas nesusijęs su pagrindinės bylos aplinkybėmis arba dalyku, kai problema hipotetinė arba kai Teisingumo Teismas neturi faktinės arba teisinės informacijos, būtinos naudingai atsakyti į pateiktus klausimus(27).

44. Nagrinėjamoje byloje tokioms abejonėms nėra pagrindo.

45. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktos informacijos apie faktines pagrindinės bylos aplinkybes, taikytiną nacionalinę teisę ir prejudicinio sprendimo būtinumą pakanka, kad Teisingumo Teismas ir proceso šalys galėtų pareikšti pagrįstą nuomonę dėl pateiktą klausimą, kaip apibrėžta Teisingumo Teismo Statuto 23 straipsnyje.

46. Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo aprašymo nesunku suprasti, kas pagrindinėje byloje yra svarbiausia ir koks pavojus kyla: Italijos baudžiamojoje byloje dėl mokesčių tvarkos kaltinimai pareikšti keletui asmenų, o prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateiktas teismas susirpinęs dėl to, kad jie – kaip ir daugelis kitų nusikalstamos veikos padarymu įtariamų asmenų panašioje padėtyje – išvengs įstatymuose nustatytos bausmės, nes teisiniu procedūra ir sankcijų taikymo terminus reglamentuojančiose nacionalinės teisės normose numatyti per trumpi senaties terminai, ypač per trumpos šio terminų pratęsimas, kai senaties termino eiga nutraukiama, todėl priimti galutinį apkaltinamąjį nuosprendį nesuėjus senaties terminui yra nerealu.

47. Taip pat negalima teigti, kad Teisingumo Teismui pateikti klausimai yra hipotetinio pobūdžio arba kad jie akivaizdžiai nesusiję su pagrindinės bylos aplinkybėmis. Kaip nurodyta nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, nuo Teisingumo Teismo atsakymo labai priklauso, ar pagrindinėje byloje gali būti taikomos nacionalinės teisės nuostatos dėl senaties, taip pat ar proceso pagrindinėje byloje baigtis realiai tikėtina dar nesuėjus senaties terminui.

48. Be to, priešingai, nei mano Italijos vyriausybė, prašymą priimti prejudicinį sprendimą

teikiantis teismas, pastebėjus Italijos baudžiamosios teisės sisteminius trūkumus, turi teisę pasirinkti juos kaip prašymo Teisingumo Teismui priimti prejudicinį sprendimą objektą remdamasis konkrečia savo nagrinėjama byla. Teisingumo Teismas, remdamasis prašymais priimti prejudicinį sprendimą nagrinėjamoje nacionalinėse baudžiamosiose bylose(28), ne kartą yra nagrinėjęs nurodytas struktūrines nacionalinės nuobaudų sistemos problemas.

49. Net jei bendrieji Europos Sąjungos teisės principai – pavyzdžiui, bausmių teisėtumo principas – neleistų nukrypti nuo ginčijamų nacionalinių reikalavimų dėl senaties termino taikymo, tai – priešingai, nei tvirtina Italijos vyriausybė ir G. Anakiev, – ne darytų jokių prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumui, o bet kuriuo atveju suteiktų Teisingumo Teismui galimybę pateikti paaiškinimą atsakant į prejudicinius klausimus(29).

50. Tiesa, abejonių dėl pateiktų klausimų reikšmingumo gali kilti todėl, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas prašo Teisingumo Teismo išaiškinti kelias pirminės teisės nuostatas (SESV 101, 107 ir 119 straipsnius), kurios iš pirmo žvilgsnio neatrodo susijusios su nagrinjamomis senaties termino problemomis baudžiamojoje teisėje. Vis dėlto man neatrodo *akivaizdu*, kad šios nuostatos net kiek nesusijusios su ginčų pagrindinėje byloje. Teisingumo Teismui galėtų pakakti bent kiek, kad ir glaustai, panagrinėti nurodytą SESV nuostatą *turin*, kad paaiškintų, ar jos neprieštarauja senaties taikymo normoms baudžiamojoje teisėje, kaip antai atitinkamoms Italijos teisės normoms(30).

51. Galiausiai, siekiant išsamumo, reikėtų pažymėti, kad netgi palyginti ankstyva pagrindinės bylos stadija, t. y. proceso etapas *prieš* perduodant bylą nagrinėti teismui, neturi jokios reikšmės prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumui(31).

52. Taigi, Teisingumo Teisme išreikštas abejones dėl šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtino reikia atmesti.

VI – Prejudicinių klausimų vertinimas iš esmės

53. Kaip matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, *Tribunale di Cuneo* mano, kad daugumos pagrindinėje byloje nagrinjamą nusikalstamą veiką senaties terminas yra šešeri metai, o nusikalstamo susivienijimo krimto senaties terminas – septyneri metai. Jei senaties termino eigą, kaip nagrinjamu atveju, nutraukia tam tikros ikiteisminio tyrimo ar baudžiamojo persekiojimo priemonės, šis terminas, kaip matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, prasitęsia ketverių (tai reikštų, kad vietoj šešerių metų senaties termino būtų taikomas septynerių metų šešių mėnesių terminas, o vietoj septynerių metų senaties termino – aštuonerių metų devynių mėnesių terminas); iš esmės šie terminai skaičiuojami ir vykstant baudžiamajam procesui. Atrodo, tokios absoliutaus senaties termino taikymo normos daugeliu atvejų lemia kaltininkų nebaudžiamumą.

54. Atsižvelgdamas į tai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo prašyme iš esmės klausia, ar nacionalinės baudžiamojo persekiojimo senaties termino taikymo normos, reglamentuotos 2005 m. įstatymu Nr. 251, kuriuo buvo pakeista Italijos baudžiamojo kodekso 160 straipsnio ketvirtoji dalis numatant, kad su pridėtinės vertės mokesčiu susijusi nusikalstamą veiką senaties terminas prasitęsia tik ketverių pradinio termino po jo eigos nutraukimo ir tuomet sueina absoliutus senaties terminas, nepažeidžia Sąjungos teisės.

55. Konkrečiau kalbant, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo keturiais prejudiciniais klausimais prašo išaiškinti SESV 101, 107 ir 119 straipsnius, taip pat Direktyvos 2006/112 158 straipsnį.

56. Šias nuostatas panagrinėsiu pirmiausia (šiuo klausimu žr. A skirsnį), prieš pateikdama

kelet? papildom? pastab? d?l valstybi? nari? pareigos nustatyti veiksmingas sankcijas (žr. B skirsn?), galiausiai aptarsiu galim? nacionalini? senaties taikymo norm? prieštaravim? S?jungos teisei padarinius pagrindin?je byloje (žr. C skirsn?).

A – *Prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateikuso teismo nurodytos S?jungos teis?s nuostatos*

57. Savo keturis prejudicinius klausimus *Tribunale di Cuneo* paskyr? S?jungos konkurencijos teisei (šiuo klausimu žr. 1 skirsn?), atleidimo nuo prid?tin?s vert?s mokes?io galimyb?ms (žr. 2 skirsn?), taip pat patikim? vieš?j? finans? principui (žr. 3 skirsn?).

1. S?jungos konkurencijos teis? (pirmasis ir antrasis prejudiciniai klausimai)

58. Savo pirmaisiais dviem klausimais prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas iš esm?s siekia išsiaiškinti, ar tokios senaties taikymo normos, kaip Italijos, neigiamai veikia konkurencij? Europos vidaus rinkoje, taip pažeisdamos SESV 101 ir 107 straipsni? nuostatas.

59. Šiuo klausimu reikia pažym?ti, kad pernelyg laisvas senaties termino reglamentavimas ir d?l jo atsirandantis veiksming? baudžiam?j? sankcij? už pažeidimus, susijusius su prid?tin?s vert?s mokes?iu, tr?kumas neabejotinai gali suteikti ? šiuos pažeidimus ?sipainiojusioms ?mon?ms nes?žining? konkurencin? pranašum? bendrojoje rinkoje. Ta?iau tai nereiškia, kad pažeidžiamas SESV 101 arba 107 straipsnis.

60. Tiesa, SESV 101 straipsniu, siejama su ESS 4 straipsnio 3 dalimi, draudžiama valstyb?ms nar?ms sukurti toki? pad?t?, kurioje ?mon?ms b?t? lengviau sudarin?ti antikonkurencinius susitarimus(32). Ta?iau tai dar neleidžia teigti, kad galimai nepakankamai efektyvus nacionalini? baudžiam?j? sankcij? už nusikaltimus prid?tin?s vert?s mokes?io tvarkai taikymas neišvengiamai skatina ?mones sudarin?ti slaptus susitarimus. Jei vis d?lto ?mon?s sudaryt? antikonkurencinius susitarimus, už juos taip pat b?t? galima taikyti specifines konkurencijos teis?s aktuose numatytas sankcijas ir proced?ras, visiškai nepriklausomai nuo baudžiamosios teis?s.

61. Kalbant apie valstyb?s pagalbos draudim? pagal SESV 107 straipsn?, pažym?tina, kad nepakankamas sankcij? prid?tin?s vert?s mokes?io srityje taikymas iš ties? gal?t? suteikti ?mon?ms pranašum?. Ta?iau toks pranašumas n?ra atrankinis, nes d?l jo palankesn?je pad?tyje atsiduria ne konkre?ios ?mon?s ar ?moni? šakos, palyginti su kitomis, o visos ?mon?s, kurioms taikoma nacionalin? baudžiamoji teis?(33).

62. Prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas teisingai tvirtina, kad sisteminiai sankcij? už nusikaltimus prid?tin?s vert?s mokes?io tvarkai taikymo tr?kumai tam tikroje valstyb?je nar?je gali iškraipyti konkurencij? ?moni? kitose valstyb?se nar?se, kuriose nacionalin?s valdžios institucijos ? pažeidimus reaguoja griež?iau, atžvilgiu. Vis d?lto ši problema negali b?ti vertinama vadovaujantis antimonopoliniais ar valstyb?s pagalbos kriterijais, ji gali b?ti sprendžiama tik atsižvelgiant ? prid?tin?s vert?s mokes?io sistem? ir su šia sistema susijusi? pareig? nustatyti veiksmingas sankcijas(34).

2. Atleidimo nuo mokes?io pagrindai PVM direktyvoje (tre?iasis prejudicinis klausimas)

63. Tre?iuoju klausimu prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas teiraujasi, ar tokiomis nuostatomis, kaip Italijos senaties taikymo normos, gali b?ti nustatytas naujas, Direktyvoje 2006/112 nenumatytas, atleidimo nuo prid?tin?s vert?s mokes?io pagrindas.

64. Šiuo klausimu pirmiausia reik?t? pažym?ti, kad *Tribunale di Cuneo*, matyt, suklydo d?l taikytinos Direktyvos 2006/112 nuostatos. Nutartyje d?l prašymo priimti prejudicin? sprendim?

nurodytas minėtos direktyvos 158 straipsnis susijęs su tam tikrą pajamų atleidimu nuo pridėtinės vertės mokesčio labai konkrečiomis aplinkybėmis, pavyzdžiui, neapmokestinamų prekių parduotuvėse, orlaiviuose ar laivuose, remiantis atitinkamais diplomatiniais ir konsuliniais susitarimais. Šioje byloje tokie aplinkybių akivaizdžiai nėra.

65. Tačiau, kaip teisingai pažymėjo Komisija, reikia apsvarstyti Direktyvos 2006/112 138 straipsnį; jame išdėstomos aplinkybės, kuriomis prekių tiekimas Bendrijos viduje atleidžiamas nuo pridėtinės vertės mokesčio. Ši nuostata su faktinėmis pagrindinėmis bylos aplinkybėmis sieja tam tikras ryšys, konkrečiai – dėl kaltinamiesiems pareikštą kaltinimą, kad jie, vykdydami vidaus prekybos šampanu sandorius, apgaulingai formindavo juos kaip prekių tiekimą Bendrijos viduje.

66. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nurodyta aplinkybė, kad baudžiamosiose bylose, kurios susijusios su nusikaltimais mokesčių tvarkai, dėl sisteminių nacionalinės teisės trūkumų daugeliu atvejų sueina teisinių procedūrų ir sankcijų taikymo terminas, pati savaime neatleidžia tam tikrą žmonių nuo pridėtinės vertės mokesčio mokėjimo. Mokestinis reikalavimas jį atžvilgiu nepriklauso nuo galimybės valstybei įgyvendinti *ius puniendi*.

3. Patikimų viešųjų finansų principas (ketvirtasis prejudicinis klausimas)

67. Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ketvirtuoju klausimu teiraujasi, ar tokios senaties taikymo normos, kaip Italijos, neprieštaruoja patikimų viešųjų finansų principui, kaip jis atspindėtas SESV 119 straipsnyje.

68. SESV 119 straipsnio, kaip ESV sutarties VIII antraštinės dalies nuostata dėl Ekonominės ir pinigų sąjungos žanginės nuostatos, trečiojoje dalyje nustatyti tam tikri „pagrindiniai principai“, kuriais valstybės narės ir Sąjunga turi vadovautis savo veikloje; vienas iš jų, *inter alia*, yra patikimų viešųjų finansų principas.

69. Priešingai, nei, atrodo, mano Komisija, tai yra ne tik politikos gairės valstybėms narėms, bet ir teisiškai privalomas Sąjungos teisės reikalavimas valstybių biudžetų sudarymui. Tai, kad šio reikalavimo turinys nėra itin konkrečiai apibrėžtas, todėl kyla bėtinybų patikslinti jį kitomis nuostatomis ir kitais teisės aktais, nedaro tokios teisinių šio reikalavimo pobūdžiui(35). Tačiau gana bendras SESV 119 straipsnio 3 dalies pobūdis būtinai reiškia, kad valstybės narės turi didelę diskreciją pasirinkti nacionalines priemones, kurios, jį manymu, remiantis sudėtingais ekonominiais vertinimais, yra tinkamiausios siekiant užtikrinti viešųjų finansų patikimumą jį kompetencijos srityse(36).

70. Ne kiekviena nacionalinės valdžios institucijų poveikio priemonė dėl išlaidų ar pajamų, kaip ir ne kiekvienas sprendimas atsisakyti patenkinti faktinius mokestinius reikalavimus būtinai reiškia, kad pažeistas patikimų viešųjų finansų principas. Daug svarbiau yra tai, ar tam tikros valstybės narės finansai apskritai gali būti vadinami „sveikais“, o tai visų pirma vertintina vadovaujantis nuostatomis ir kriterijais, susijusiais su perviršinio valstybės deficito vengimu (SESV 126 straipsnio 1 ir 2 dalys, siejamos su Protokolu Nr. 12 dėl ES sutarties ir ESV sutarties).

71. Todėl vien tai, kad Italijoje taikytinos senaties terminų taisyklės baudžiamosios teisės srityje gali turėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nurodytą sisteminių trūkumų, negali būti pagrindinė priežastis manyti, kad gali būti pažeistas patikimų viešųjų finansų principas, nustatytas SESV 119 straipsnio 3 dalyje.

4. Tarpinė išvada

72. Apibendrinant pažymėtina, jog nėra viena iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo konkrečiai nurodytų Sąjungos teisės nuostatų nedraudžia teisinių procedūrų ir sankcijų

taikymo termin? taisykli?, kaip antai Italijos baudžiamosios teis?s taisykli?, nustatyt? 2005 m. ?statymu Nr. 251, kuriuo buvo pakeista Italijos baudžiamojo kodekso 160 straipsnio paskutin? dalis.

73. Ta?iau vien tokios išvados nepakanka siekiant, kad atsakymas prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateikusiam teismui b?t? naudingas ir palengvint? gin?o sprendim? pagrindin?je byloje. Reik?t? pateikti kelias papildomas pastabas d?l valstybi? nari? ?sipareigojimo taikyti veiksmingas sankcijas (šiuo klausimu žr. B skirsn?) ir neišsiple?iant panagrin?ti galim? nacionalini? senaties taisykli? prieštaravimo S?jungos teisei padarinius pagrindin?je byloje (žr. C skirsn?).

B – *Valstybi? nari? pareiga taikyti veiksmingas sankcijas*

74. Prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas savo prašyme neišk?l? konkretaus klausimo d?l valstybi? nari? pareigos taikyti veiksmingas sankcijas už nusikaltimus prid?tin?s vert?s mokes?io tvarkai.

75. N?ra abejoni?, kad iš esm?s tik prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas gali apibr?žti savo siekiam? išsiaiškinti klausim? dalyk?(37), o Teisingumo Teismas n?ra ?pareigotas nagrin?ti teis?s problem?, kuri? nacionalinis teismas aiškiai ar numanomai ne?trauk? ? savo pateikt? prašym? priimti prejudicin? sprendim?(38).

76. Ta?iau, nepaisant to, reikia pasakyti, kad Teisingumo Teismas, ? kur? kreiptasi su prašymu priimti prejudicin? sprendim?, turi jurisdikcij?, atsižvelgdamas ? bylos medžiagos duomenis, pateikti paaiškinimus, kurie pad?t? nacionaliniam teismui išspr?sti pagrindin? gin??, taip pat atkreipti d?mes? ? nuostatas, kuri? prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas nepamin?jo(39).

77. Šioje byloje pagrindin? vis? prašym? priimti prejudicin? sprendim? vienijanti problema – nacionalinio teismo susir?pinimas, kad senaties taikymo normos, nustatytos 2005 m. ?statymu Nr. 251, kuriuo buvo pakeista Italijos baudžiamojo kodekso 160 straipsnio paskutin? dalis, gal?t? reikšti sistemin? tr?kum?, daugeliu atvej? sukeliant? nebaudžiamum? už Italijoje vykdomus nusikaltimus mokes?i? tvarkai.

78. Taigi, prašyme priimti prejudicin? sprendim?, bent jau netiesiogiai, keliamas papildomas klausimas: ar tokios senaties taikymo normos, kaip Italijos, suderinamos su S?jungos teis?je nustatyta valstybi? nari? pareiga taikyti sankcijas už teis?s pažeidimus prid?tin?s vert?s mokes?io srityje. Mažai tik?tina, kad atsakymas ? prašym? priimti prejudicin? sprendim? gal?t? b?ti naudingas neišaiškinus šio papildomo klausimo.

79. Toliau pirmiausia panagrin?siu, ar tokiomis teis?s normomis, kaip Italijos, ?gyvendinama *bendroji* valstybi? nari? *pareiga* nustatyti veiksmingas sankcijas už S?jungos teis?s pažeidimus (žr. 1 skirsn?), tuomet pereisiu prie klausimo d?l *konkretesn?s* valstybi? nari? *pareigos* taikyti baudžiam?sias sankcijas už suk?iavimu Europos S?jungos finansiniams interesams padaryt? žal? (šiuo klausimu žr. 2 skirsn?).

1. Bendroji pareiga numatyti veiksmingas sankcijas

80. Vadovaujantis bendruoju S?jungos teis?s principu, kur? galiausiai lemia pareiga lojaliai bendradarbiauti (ESS 4 straipsnio 3 dalis), valstyb?s nar?s už priva?i? asmen? padarytus S?jungos teis?s pažeidimus privalo numatyti veiksmingas, proporcingas ir atgrasan?ias(40) sankcijas, be to, už S?jungos teis?s pažeidimus turi b?ti baudžiama bent jau tokiomis pa?iomis materialin?s ir proceso teis?s nustatytomis s?lygomis, kurios taikomos panašaus pob?džio ir sunkumo nacionalin?s teis?s pažeidimams(41). Galiausiai svarbi konkreti veiksmingumo ir

lygiavertiškumo princip? išraiška.

81. Pirmiausia, kalbant apie *lygiavertiškumo princip?*, pažym?tina, kad Komisija per pos?d? nurod?, jog Italijos teis?je žinomos ?vairios nusikalstamos veikos sud?tys, kurioms absoliutus senaties terminas visiškai netaikomas. Jei atitinkama nusikalstamos veikos sud?tis numatyta ekonomini? nusikaltim?, kurie yra lygiaver?iai suk?iavimui, susijusiam su prid?tin?s vert?s mokes?iu, srityje, su prid?tin?s vert?s mokes?iu susijusiam suk?iavimui taip pat netur?t? b?ti taikomas absoliutus senaties terminas.

82. Teisingumo Teismas neseniai aiškiai pabr?ž?, kad *veiksmingumo principio* lemiamos veiksmingos, proporcingos ir atgrasan?ios sankcijos b?tin?s ir prid?tin?s vert?s mokes?io srityje. Gr?sdamas š? teigin? jis r?m?si ne tik ?vairiomis Direktyvos 2006/112 nuostatomis, bet ir v?l iš ESS 4 straipsnio 3 dalies išplaukian?ia valstybi? nari? lojalumo pareiga(42).

83. Prid?tin?s vert?s mokes?io srityje veikianti sankcij? už S?jungos teis?s pažeidimus sistema yra ypa? svarbi, nes ji ne tik sudaro vienodas s?lygas visoms vidaus rinkoje veikian?ioms ?mon?ms, ja taip pat siekiama apsaugoti S?jungos, kurios nuosavus išteklius sudaro ir dalis valstybi? nari? surinkto prid?tin?s vert?s mokes?io, finansinius interesus(43). Tod?l pagal SESV 325 straipsn? valstyb?s nar?s ?pareigojamos su neteis?ta veikla, kuri kelia gr?sme? S?jungos finansiniams interesams, kovoti „atgrasan?iomis ir veiksmingomis priemon?mis“(44). Tas pats išplaukia iš Reglamento Nr. 2988/95, kuriuo taip pat siekiama apsaugoti S?jungos finansinius interesus.

84. Iš ties?, nei pirmin?s teis?s nuostatomis (ESS 4 straipsnio 3 dalis ir SESV 325 straipsnis), nei atitinkamais antrin?s teis?s aktais (Reglamentas Nr. 2988/95 ir Direktyva 2006/112) nereikalaujama, kad valstyb?s nar?s už pažeidimus prid?tin?s vert?s mokes?io srityje taikyt? b?tent *baudžiamosios teis?s sankcijas*. Valstyb?s nar?s, nepažeisdamos PIF konvencijos reikalavim?(45), veikiau turi taikytin? sankcij? pasirinkimo laisv?, tod?l iš esm?s nacionalin?je sistemoje leidžiama taikyti administracini? ir baudžiam?j? sankcij? derin?(46). Ta?iau jau pati s?voka „sankcija“ reiškia, kad turi b?ti padaryta daugiau, nei tik išreikalaus bet kuriuo atveju privalomas (priklausomai nuo situacijos, kartu su delspinigiais mok?tinas) prid?tin?s vert?s mokestis.

85. Šiaip ar taip, kiekvienos valstyb?s nar?s praktikoje iš ties? taikomos sankcijos – nesvarbu, ar administracinio, ar baudžiamojo pob?džio – turi b?ti veiksmingos, proporcingos ir atgrasan?ios(47). S?jungos teis?s reikalavimai nevykdomi, jei valstyb? nar? nacionalin? sankcij? sistem?, kuri? sudaro administracini? ir baudžiam?j? sankcij? derinys, grindžia dviem rams?iais, kurie nei atskirai, nei kartu neatitinka veiksmingumo, proporcingumo ir atgrasymo kriterij?.

86. Prašym? priimti prejudicin? sprendim? teikiantis teismas vertina, ar nacionalin?s teis?s sistemoje ?tvirtintos sankcijos yra veiksmingos, proporcingos ir atgrasan?ios. Konkreti sankcij? numatanti norma turi b?ti patikrinta kiekvienu atveju, kai kyla toks klausimas, atsižvelgiant ? šios normos viet? bendroje teis?s akt? sistemoje, ?skaitant proced?ros ?vairiose nacionalin?se institucijose eig? ir specifik?(48).

87. Kaip nurodžiau savo išvadoje byloje *Berlusconi ir kt.*(49), n?ra joki? principini? abejoni?, kad valstyb?s nar?s taiko senaties termin? sankcijoms, kurias jos turi nustatyti remdamosi S?jungos teise, nes senaties terminais siekiama užtikrinti teisin? tikrum? ir apsaug? kaltinamiesiems, iš esm?s neužkertant kelio veiksmingai taikyti sankcijas. Beje, taip pat ir Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnyje numatytas jame reglamentuojam? administracini? sankcij? taikymo senaties terminas.

88. Ta?iau turi b?ti užtikrinta, kad taikytinos senaties termin? taisykl?s apskritai nepanaikint?

numatyt? sankcij? veiksmingumo ir atgrasomojo pob?džio. Taigi, sankcijos už pažeidimus prid?tin?s vert?s mokes?io srityje netur?t? b?ti skiriamos tik teoriškai. Veikiau turi b?ti sukurta tokia sankcij? sistema, kad bet kuris asmuo, pateik?s neteisingus duomenis, susijusius su prid?tin?s vert?s mokes?iu, arba dalyvav?s atitinkamose machinacijose, iš tikr?j? tur?t? baimintis, kad jam bus skirtos sankcijos(50).

89. Be to, kaip teisingai pažymi Komisija, reik?t? apsvarstyti galim? baudžiam?j? ir administracin? sankcij? tarpusavio s?veik?. Baudžiam?j? sankcij? sistemos tr?kumai gali daryti neigiam? poveik? administracin? nuobaud? sistemai. Taip gali atsitikti, pavyzdžiui, tuomet, kai administracin? proced?ra pagal nacionalin? teis? sustabdoma vykstant baudžiamajam procesui(51), o su?jus baudžiamojoje teis?je numatytiems teisini? proced?r? ir sankcij? taikymo terminams nebetenkama galimyb?s jos t?sti, nes tuo metu atitinkamo pažeidimo senaties terminas b?na su?j?s taip pat ir pagal administracin?s teis?s normas.

90. Atsižvelgiant ? tai, reik?t? pamin?ti Teisingumo Teismo praktik? jau priimtuose sprendimuose d?l kai kuri? Italijos procesini? taisykli? mokes?i? srityje. Remiantis šia praktika, valstyb?ms nar?ms leidžiama tam tikromis aplinkyb?mis nutraukti ilgai trunkan?ias mokestines bylas(52), ta?iau draudžiama visuotinai ir nediferencijuojant atsisakyti tikrinti apmokestinamuosius sandorius, sudarytus per kelet? mokestini? laikotarp?, d?l galimai mok?tino prid?tin?s vert?s mokes?io(53).

91. Jei nacionalin?s senaties taikymo normos, atsižvelgiant ? visus šiuos kriterijus, lemia tai, kad veiksmingos, proporcingos ir atgrasan?ios sankcijos iš tikr?j? taikomos tik retais atvejais, vadinasi, jos prieštarauja valstybi? nari? bendrajai pareigai taikyti veiksmingas sankcijas už S?jungos teis?s pažeidimus(54).

2. Specialioji pareiga numatyti veiksmingas baudžiam?sias sankcijas

92. Be pirmiau min?tos bendrosios pareigos taikyti veiksmingas sankcijas, valstyb?s nar?s turi ir speciali?j? pareig? numatyti *baudžiam?j? atsakomyb? už S?jungos finansiniams interesams kenkiant? suk?iavim?*.

93. Ši pareiga numatyti baudžiam?sias sankcijas išplaukia iš PIF konvencijos, konkre?iai – iš jos 2 straipsnio 1 dalies, kurioje reikalaujama, kad už S?jungos finansiniams interesams kenkiant? suk?iavim? b?t? baudžiama veiksmingomis, proporcingomis ir atgrasan?iomis baudžiamosiomis sankcijomis; stambaus suk?iavimo atvejais turi b?ti numatomos netgi laisv?s at?mim? apiman?ios bausm?s.

94. Tiesa, Europos S?jungos Taryba PIF konvencijos taikymo srit? aiškina siaurai ir šio reikalavimo prid?tin?s vert?s mokes?iui netaikyt?. Aiškinamojoje ataskaitoje(55) Taryba laikosi pozicijos, kad pagal PIF konvencij? pajamomis laikomos tik dvi pirmosios S?jungos nuosav? ištekl? kategorijos, t. y., pirma, muitai ir, antra, tam tikri žem?s ?kio mokes?iai ir rinkliavos. Tarybos nuomone, S?jungos pajamomis pagal PIF konvencij? n?ra laikomos pajamos, susidaran?ios taikant visoms valstyb?ms nar?ms vienod? prid?tin?s vert?s mokes?io tarif?, nes šie nuosavi ištekliai n?ra renkami tiesiogiai S?jungai.

95. Tod?l, remiantis Tarybos aiškinamojoje ataskaitoje išreikšta nuomone, kuriai per pos?d? Teisingumo Teisme pritar? ir Vokietija, S?jungos teis?je numatyta pareiga nustatyti baudžiam?sias sankcijas netaikoma pažeidim? prid?tin?s vert?s mokes?io srityje atveju(56).

96. Ta?iau Tarybos aiškinamoji ataskaita yra tik teisiškai neprivaloma S?jungos institucijos, kuri net n?ra PIF konvencijos šalis, o tik dalyvavo rengiant konvencijos tekst? ir rekomendavo j? valstyb?ms nar?ms priimti pagal savo atitinkamas konstitucines nuostatas, nuomon? (ES sutarties

K.3 straipsnio 2 dalies c punktas).

97. Taigi, Tarybos aiškinamoji ataskaita negali būti laikoma autentišku PIF konvencijos aiškinimu, tuo labiau kad nei pačioje konvencijoje, nei papildomame jos protokole ataskaita niekaip neminima. Tik Teisingumo Teismas gali pateikti Sąjungai teisiškai privalomą PIF konvencijos aiškinimą; jau iš pradžių tai buvo matyti iš PIF konvencijos papildomo protokolo, kuris suteikė Teisingumo Teismui galiojimus aiškinti konvenciją, o šiandien tai išplaukia iš ESS 19 straipsnio 1 dalies antros pastraipos ir 3 dalies b punkto, taip pat SESV 267 straipsnio.

98. Manau, Teisingumo Teismas Tarybos aiškinamąją ataskaitą dėl PIF konvencijos turėtų vertinti ne kitaip, kaip ES institucijų pranešimus spaudai apie teisės aktus arba kaip užprotokuluotus pareiškimus priėjus tokius teisės aktus: pagal nusistovėjusį Teisingumo Teismo praktiką tokiais pareiškimais negali būti remiamasi aiškinant antrinės teisės akto nuostatą, jei šiame teisės akte tokie pareiškimai nėra perteikti(57).

99. Taip yra nagrinėjamu atveju. Siekdama pateisinti tai, kad pridėtinės vertės mokestis nepatenka į PIF konvencijos taikymo sritį, Taryba savo aiškinamojoje ataskaitoje remiasi vien aplinkybe, kad pridėtinės vertės mokestis „nėra nuosavų išteklių, kurie renkami tiesiogiai Sąjungai, dalis“(58). Tačiau būtų ši mintis neatsispindi PIF konvencijos tekste ir negali pateisinti siauro jos taikymo srities aiškinimo.

100. Priešingai, PIF konvencijos taikymo sritis apibrėžta labai plačiai. Kaip matyti iš jos 1 straipsnio 1 dalies b punkto, konvencija taikoma visuotinai ir be jokių apribojimų Sąjungos „pajamoms“, susijusioms „Europos Bendrijų bendrojo biudžeto“ „ištekliams“. Prie šių išteklių taip pat priskirtini nuosavi Sąjungos ištekliai, kuriuos sudaro ir surenkamo pridėtinės vertės mokesčio dalis(59). Tarp pajamų iš valstybės narės pridėtinės vertės mokesčio gavimo ir atitinkamą lėšą iš pridėtinės vertės mokesčio traukimo į Sąjungos biudžetą egzistuoja tiesioginis ryšys(60).

101. Beje, toks platus taikymo srities suvokimas, apimantis taip pat ir pridėtinės vertės mokestį, atitinka PIF konvencijos užsibrėžtą bendrąjį tikslą kovoti su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu, o konvencija siekiama kiek įmanoma energingiau kovoti su tokiu sukčiavimu(61).

102. Apribojant PIF konvencijos taikymo sritį ir taikant ją tik sukčiavimui muitų ir žemės ūkio mokesčių bei rinkliavų srityje, būtų gerokai sumažintas šios teisės priemonės indėlis į Sąjungos finansinių interesų apsaugą. Toks siauras PIF konvencijos taikymo srities supratimas, kokį, atrodo, įsivaizduoja Taryba, prieštarautų taisyklei, kuria remiantis Sąjungos institucijos siūlomas kurios nors Sąjungos teisės nuostatos aiškinimas negali menkinti praktinio šios nuostatos veiksmingumo(62).

103. Taigi, PIF konvencija pagrindžia valstybių narių pareigą taikyti baudžiamąsias sankcijas bent jau tam tikro sunkumo bylose dėl Sąjungos finansiniams interesams kenkiančio sukčiavimo pridėtinės vertės mokesčio srityje. Ši pareiga šiuo atveju yra ypač svarbi, nes vien administracinės sankcijos savaime, ypatingai baudos ir nuobaudos už pavėluotą mokėjimą, atsižvelgiant į dažniausiai pasitaikančias pridėtinės vertės mokesčio sukčiavimo aplinkybes, vargu ar gali turėti pakankamą atgrasomąjį poveikį. Finansinė daugumos tokio sukčiavimo įsipainiojusių asmenų ir įmonių padėtis ir taip yra itin pažeidžiama.

104. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo pareiga yra nustatyti, ar nacionalinėje sistemoje numatytos baudžiamosios sankcijos yra „veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios“, kaip tai suprantama pagal PIF konvencijos 2 straipsnio 1 dalį. Kaip jau buvo nurodyta pirmiau(63), atitinkamoje normoje tvirtinta sankcija turi būti patikrinta kiekvienu atveju, kai kyla šis klausimas, atsižvelgiant į šios normos vietą bendroje teisės sistemoje, įskaitant

procedūros ?vairiose nacionalinėse institucijose eig? ir specifika?.

105. Jei d?l nacionalini? senaties taikymo norm?, atsižvelgiant ? bendr? sistem?, tampa mažai tikėtina, kad bus pritaikytos tikrai veiksmingos, proporcingos ir atgrasan?ios sankcijos, tai prieštarauja PIF konvencijos 2 straipsnyje numatytai valstybi? nari? pareigai numatyti atitinkamas baudžiam?sias sankcijas už S?jungos finansiniams interesams kenkiant? suk?iavim?.

C – *Galim? nacionalini? senaties taisykli? prieštaravim? S?jungos teisei padariniai pagrindin?je byloje*

106. Tam atvejui, jei prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas, remdamasis pirmiau išd?stytais kriterijais, padaryt? išvad?, kad nacionalin?s senaties taisykl?s, vis? pirma prašyme priimti prejudicin? sprendim? išskirta 2005 m. ?statymu Nr. 251 pakeista Italijos baudžiamojo kodekso 160 straipsnio paskutin? dalis, prieštarauja S?jungos teisei, reikia apsvarstyti, kokie b?t? tokio sprendimo padariniai pagrindinei bylai.

107. Pagal nusistov?jusi? teism? praktik? nacionaliniai teismai privalo užtikrinti visišk? S?jungos teis?s veiksmingum?(64).

108. Siekdami šio tikslo, jie pirmiausia privalo aiškinti ir taikyti vis? nacionalin? teis? vadovaudamiesi S?jungos teise. Nacionaliniai teismai turi aiškinti nacionalin? teis? kiek ?manoma daugiau atsižvelgdami ? atitinkamos S?jungos teis?s nuostatos tekst? ir tiksl?, kad b?t? pasiektas šia nuostata planuojamas rezultatas(65). Atsižvelgdami ? vis? nacionalin? teis? ir naudodamiesi joje pripažintais aiškinimo metodais, pagal savo kompetencij? jie turi daryti visk?, kad užtikrint? visišk? S?jungos teis?s norm? veiksmingum? ir priimt? ja siekiam? tiksl? atitinkant? sprendim?(66).

109. Vis? pirma prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas turi patikrinti, ar, aiškinant pagal S?jungos teis?, gali b?ti priimtas sprendimas, leidžiantis sustabdyti senaties termin?, kol Italijos baudžiamieji teismai – arba bent jau tam tikros teismin?s institucijos – nagrin?s pagrindin? byl?.

110. Tiesa, pareig? aiškinant nacionalines nuostatas remtis S?jungos teise riboja bendrieji teis?s principai, ir ši pareiga negali b?ti pagrindas nacionalin? teis? aiškinti *contra legem*(67).

111. Jei prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas, aiškindamas nacionalin? teis?, negal?t? pasiekti rezultat?, atitinkan?i? S?jungos teis?, jis prival?t? užtikrinti visišk? S?jungos teis?s nuostat? veikim?, jei b?tina, savo iniciatyva atsisakydamas taikyti bet koki?, net v?lesn?, joms prieštaraujan?i? nacionalin?s teis?s nuostat?, ir šis teismas neprivalo prašyti panaikinti ši? nuostat? teis?k?ros arba kitokiomis konstitucin?mis priemon?mis arba laukti, kol ji bus panaikinta(68).

112. Taigi, jei reikia, prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas tur?t? atsisakyti taikyti pagrindin?je byloje toki? nuostat?, kokia yra 2005 m. ?statymu Nr. 251 pakeista Italijos baudžiamojo kodekso 160 straipsnio paskutin? dalis, jeigu nustato, kad ši nuostata reiškia sistemin? tr?kum?, d?l pernelyg trump? senaties termin? kliudant? pasiekti S?jungos teis? atitinkant? rezultat?.

113. Tačiau išsamiau vertinti reik?t? ir klausim?, ar tokia praktika neprieštarauja bendriesiems S?jungos teis?s principams, ypa? bausmi? teis?tumo principui (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). Šis principas yra vienas iš bendr?j? teis?s princip?, grindžiam? valstyb?ms nar?ms bendromis konstitucin?mis tradicijomis(69), ir šiuo metu pagal Pagrindini? teisi? chartijos 49 straipsn? yra priskirtas prie S?jungos pagrindini? teisi?. Pagal vienodumo reikalavim? (Chartijos

52 straipsnio 3 dalies pirmas sakiny) aiškinant Chartijos 49 straipsn?, be kita ko, reikia atsižvelgti ? EŽTK 7 straipsn? ir su juo susijusi? Europos Žmogaus Teisi? Teismo (EŽTT) praktik?.

114. Bausmi? teis?tumo principas reiškia, kad niekas negali b?ti nuteistas už veikim? ar neveikim?, kurie pagal j? padarymo metu galiojusi? nacionalin? ar tarptautin? teis? nebuvo laikomi nusikalstamomis veikomis, taip pat negali b?ti skiriama griežtesn? bausm? negu ta, kuri buvo taikoma nusikalstamos veikos padarymo metu (Chartijos 49 straipsnio 1 dalies pirmas ir antras sakiniai). Tai atitinka taisykl?, kad direktyvomis negali b?ti tiesiogiai remiamasi siekiant pagr?sti arba sugriežtinti bausmes(70).

115. Ta?iau, priešingai, nei mano G. Anakiev ir Italijos vyriausyb?, tokiu atveju kaip šis n?ra pavojaus, kad bus pažeistas bausmi? teis?tumo principas. Nes šis principas tik materialin?s teis?s poži?riu reikalauja, kad ?statymas aiškiai apibr?žt? nusikaltimus ir už juos taikomas bausmes(71). O senaties termino taisykl?s neapibr?žia veikos nusikalstamumo ir nenustato bausm?s dydžio, jos tik numato persekiojimo už tam tikr? veikl? trukm?, tod?l visiškai nepatenka ? principo *nullum crimen, nulla poena sine lege* taikymo srit?(72). D?l tos pa?ios priežasties senaties klausimams netaikomas ir švelnesnio baudžiamojo ?statymo taikymo atgaline data principas (Pagrindini? teisi? chartijos 49 straipsnio 1 dalies tre?ias sakiny)(73)).

116. Šis atvejis, tarp kitko, iš esm?s skiriasi nuo bylos *Berlusconi ir kt.*, kurioje – priešingai, nei šiuo atveju – buvo nagrin?jamas *materialin?s teis?s* nuostat? ir, vis? pirma, už tam tikras nusikalstamas veikas taikytin? sankcij? keitimas nacionalin?je teis?je, kuris, be kita ko, l?m? švelnesnes bausmes, taigi, kartu l?m? netiesiogines pasekmes teisini? proced?r? ir sankcij? taikymo terminams(74).

117. Atsižvelgiant ? tai, bausmi? teis?tumo reikalavimai tokiu atveju, kaip nagrin?jamas, yra visiškai ?vykdyti, jei baudžiam?j? atsakomyb? už veik?, d?l kurios kaltinamiesiems buvo pareikšti kaltinimai, taip pat už ši? veik? gresiant? bausm?s dyd? be pakeitim? numato Italijos baudžiamieji ?statymai, konkre?iai – *DLgs 74/2000 2 ir 8 straipsniai*. Jokios S?jungos teis?s nuostatos – nei ESS 4 straipsnio 3 dalis, nei SESV 325 straipsnis, nei Direktyva 2006/112, nei Reglamentas Nr. 2988/95 ar PIF konvencija – tiesiogiai nenumato veikos baudžiamumo ar bausm?s dydžio.

118. Taigi, kitaip nei byloje *Berlusconi ir kt.*, S?jungos teis?s reikalavimais negali b?ti tiesiogiai remiamasi sukuriant pareigas privatiems asmenims, ypa? siekiant pagr?sti arba sugriežtinti jiems bausmes. Remdamosi S?jungos teis?s nuostatomis, nacionalin?s teis?saugos institucijos gal?t? atsikratyti S?jungos teisei prieštaraujan?i? pan?i? tik procesiniu lygmeniu.

119. Iš bausmi? teis?tumo principo negalima daryti išvados, kad taikytinos taisykl?s d?l senaties termino trukm?s, eigos ir nutraukimo privaloma tvarka turi b?ti nustatomos atsižvelgiant ? veikos padarymo metu galiojusias teis?s akt? nuostatas. Šiuo klausimu teis?tas l?kestis neegzistuoja.

120. Priešingai, kol nesu?j?s senaties terminas, laikotarpis, per kur? už nusikalstam? veik? gali b?ti traukiama baudžiamojon atsakomyb?n, gali pasikeisti ir po veikos padarymo(75). Galiausiai šiuo atveju galioja tos pa?ios taisykl?s, kaip ir taikant naujas procesines normas faktin?ms aplinkyb?ms, kurios, nors ir prasid?jo praeityje, bet dar n?ra pasibaigusios(76).

121. ?gyvendinant valstybi? nari? procesin? autonomij?, visais atvejais, kai dar n?ra su?j?s senaties terminas(77), suteikiama diskrecija atsižvelgti ? vertinim? S?jungos teis?s poži?riu; ši? diskrecij? valstybi? nari? teismai privalo visapusiškai išnaudoti, taikydami savo nacionalin? teis? ir laikydamiesi lygiavertiškumo ir veiksmingumo princip?.

122. Tai nereiškia, kad *naujus* senaties terminus lemia *tiesiogiai* S?jungos teis?. Bet kuriuo atveju nei ESS 4 straipsnio 3 dalyje, nei SESV 325 straipsnyje, kaip ir Reglamente Nr. 2988/95 bei PIF

konvencijoje, nėra pakankamai konkrečios nuostatos, kurias būtų galima tiesiogiai taikyti privatiems asmenims. Tas pats pasakytina – jau vien dėl teisinio jos pobūdžio – ir dėl Direktyvos 2006/112(78).

123. Kaip skaičiuoti, kada konkrečiai sueina senatis ir kokia gali būti jos termino eiga laikantis Sąjungos teisės reikalavimų, turi matyti iš nacionalinės teisės. Šiuo klausimu Sąjungos teisė turi tik *netiesioginę poveikį* pagrindinei bylai, padedama nacionaliniam teismui nustatyti teisingas gaires, kaip taikyti nacionalinę teisę, kad ji neprieštarautų Sąjungos teisei.

124. Tai nereiškia, kad senaties terminas visiškai panaikinamas, tiesiog turi būti taikomos tinkamos senaties termino taisyklės(79), kurios leistų tikėtis, kad teisingai ir per žmanomai trumpiausią laiką išnagrinėjame procese (Pagrindinė teisė chartijos 47 straipsnio 2 dalis, EŽTK 6 straipsnio 1 dalies pirmas sakiny) bus pritaikytos veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios sankcijos.

125. Ką prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šiuo atveju galėtų padaryti, tai visų pirma pritaikyti senaties termino taisyklės be absoliutaus senaties termino, numatyto 2005 m. įstatymu Nr. 251 pakeistoje Italijos baudžiamojo kodekso 160 straipsnio paskutinėje dalyje. Kaip minėta pirmiau(80), atrodo, kad, remiantis informacija, kurią per posėdį pateikė Komisija, Italijos teisyje žinomos įvairios nusikalstamų veikų sudėty – taip pat ir ekonominių nusikaltimų srityje, – kurioms absoliutus senaties terminas visiškai netaikomas.

126. Kita alternatyva – kaip matyti iš Italijos 2011 m. įstatymo Nr. 148(81), teismas galėtų remtis šiuo metu galiojančia nauja tvarka, numatančia trečdaliu ilgesnius senaties terminus už nusikalstamas veikas(82). Galiausiai taip pat reikėtų apsvarstyti, ar ankstesnės, prieš priimant 2005 m. įstatymą Nr. 251 galiojusios Baudžiamojo kodekso redakcijos senaties termino taisyklės nagrinėjamo atveju galėtų būti laikomos vis dar galiojančiomis.

127. Kurį iš šių skirtingų variantų pasirinkti, turi būti sprendžiama vadovaujantis nacionaline teise ir jos aiškinimu, tai gali nustatyti tik nacionalinis teismas. Sąjungos teisės požiūriu svarbiausia, kad sprendimas būtų priimtas teisingai išnagrinėjus bylą (Pagrindinė teisė chartijos 47 straipsnio 2 dalis, EŽTK 6 straipsnio 1 dalies pirmas sakiny), nediskriminuojant ir remiantis aiškiais, suprantamais ir paprastai taikomais kriterijais.

VII – Išvada

128. Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui *Tribunale di Cuneo* pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

1. ESS 4 straipsnio 3 dalis ir SESV 325 straipsnis, Reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 ir Direktyva 2006/112/EB turi būti aiškinami taip, kad šiomis nuostatomis valstybės narės pareigojamos numatyti už Sąjungos teisės pažeidimus pridėtinąs vertės mokesčio srityje veiksmingas, proporcingas ir atgrasančias sankcijas.

2. 1995 m. liepos 26 d. Liuksemburge pasirašytos Konvencijos dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos 2 straipsnio 1 dalis pareigoja valstybes nares už sukėlavimų pridėtinąs vertės mokesčio srityje taikyti veiksmingas, proporcingas ir atgrasančias baudžiamąsias sankcijas, kurios bent jau stambaus sukėlavimo atvejais turi apimti ir laisvės atėmimo bausmes.

3. Nacionalinė teisė ir procedūra ir sankcijų taikymo terminų taisyklės, daugeliu atvejų dėl sisteminių priežasčių lemiančios už sukėlimą pridėtinės vertės mokesčio srityje atsakingą asmenį nebaudžiamumą, nesuderinamos su nurodytais Sąjungos teisės reikalavimais. Nacionaliniai teismai turi būti netaikyti tokios taisyklės nagrinėjamosiose bylose.

1 – Originalo kalba: vokiečių.

2 – Žr. 2007 m. birželio 7 d. Tarybos sprendimo 2007/436/EB, Euratomas, dėl Europos Bendrijų nuosavų išteklių sistemos 2 straipsnio 1 dalies b punktą (OL L 163, p. 17), toliau – Sprendimas dėl nuosavų išteklių.

3 – Sprendimas *Berlusconi ir kt.* (C-387/02, C-391/02 ir C-403/02, EU:C:2005:270).

4 – 1995 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos (OL L 312, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 1 t., p. 340).

5 – 1995 m. liepos 26 d. Liuksemburge pasirašyta Konvencija dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos (OL C 316, p. 49; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 8 t., p. 57). Santrumpa PIF – tai prancūzų kalbos termino „protection des intérêts financiers“ („finansinių interesų apsauga“) atitikmuo.

6 – 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos (OL L 347, p. 1, ir klaidų ištaisymas OL L 335, 2007, p. 60).

7 – OL C 316, 1995, p. 48; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 1 t., p. 9.

8 – Europos Sąjungos sutartis, iš dalies pakeista Maastrichto sutartimi.

9 – Baudžiamasis kodeksas.

10 – 2005 m. gruodžio 7 d., GURI, Nr. 285.

11 – Įstatymų atstojantis nutarimas arba įstatyminis dekretas.

12 – DLgs 74/2000 pavadinimas – *Nuova disciplina dei reati in materia di imposte sui redditi e sul valore aggiunto* (Naujos taisyklės dėl nusikaltimų pajamų ir pridėtinės vertės mokesčių tvarkai), paskelbtas 2000 m. kovo 31 d., GURI, Nr. 76.

13 – Lietuvių k. „dingę prekiautojai“; taip vadinamos įmonės, užsiimančios tik fiskalinių dokumentų rengimu mokesčių vengimo tikslais.

14 – Proceso kalba: *udienzapreliminare*.

15 – Šiuo metu *Tribunale di Mondovì* sujungtas su *Tribunale di Cuneo*.

16 – *Giudice dell'Udienza Preliminare*.

17 – Ši jurisdikcija priimti prejudicinius sprendimus ribojama tik dėl tam tikrų Sąjungos teisės dalių, susijusių su bendra užsienio ir saugumo politika (ES sutarties 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos šeštas sakinyss ir SESV 275 straipsnio pirma pastraipa).

- 18 – Sprendimai *Cowan* (186/87, EU:C:1989:47, 19 punktas), *Placanica* (C?338/04, C?359/04 ir C?360/04, EU:C:2007:133, 68 punktas) ir *Achughbabian* (C?329/11, EU:C:2011:807, 33 punktas).
- 19 – Sprendimas *Åkerberg Fransson* (C?617/10, EU:C:2013:105, 27 ir 28 punktai).
- 20 – Europos Sąjungos sutartis, iš dalies pakeista Maastrichto sutartimi.
- 21 – Prie ES sutarties ir ESV sutarties pridėtas Protokolas Nr. 36 (OL C 115, 2008, p. 322).
- 22 – Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Weryński* (C?283/09, EU:C:2011:85, 30 ir 31 punktai).
- 23 – 1996 m. lapkričio 29 d. Briuselyje pasirašytas Protokolas dėl Konvencijos dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos aiškinimo Europos Bendrijų Teisingumo Teismo preliminariais nutarimais (OL C 151, 1997, p. 1). Kaip ir pati PIF konvencija, šis papildomas protokolas parengtas remiantis ES sutarties K.3 straipsnio 2 dalies c punktu ir šio sprendimo 2002 m. spalio 17 d.
- 24 – Europos Sąjungos sutartis, iš dalies pakeista Amsterdamo sutartimi.
- 25 – Žr., viena vertus, Italijos Respublikos pareiškimą pagal ES 35 straipsnio 2 dalį ir 3 dalies b punktą (paskelbta OL L 114, 1999, p. 56) ir, kita vertus, 2002 m. liepos 19 d. Italijos Respublikos pareiškimą pagal PIF konvencijos papildomą protokolą, pateikiamą Europos Sąjungos Tarybos interneto svetainėje (paskutinį kartą lankytasi 2015 m. vasario 20 d.) ([http://www.consilium.europa.eu / fr / documents-publications / agreements-conventions / ratification/?v=decl&aid=1996090 &pid=1](http://www.consilium.europa.eu/fr/documents-publications/agreements-conventions/ratification/?v=decl&aid=1996090&pid=1)).
- 26 – Sprendimai *Beck ir Bergdorf* (C?355/97, EU:C:1999:391, 22 punktas), *Régie Networks* (C?333/07, EU:C:2008:764, 46 punktas) ir *Križan ir kt.* (C?416/10, EU:C:2013:8, 54 punktas).
- 27 – Sprendimai *Bosman* (C?415/93, EU:C:1995:463, 61 punktas), *Beck ir Bergdorf* (C?355/97, EU:C:1999:391, 22 punktas), *Régie Networks* (C?333/07, EU:C:2008:764, 46 punktas) ir *Križan ir kt.* (C?416/10, EU:C:2013:8, 53 ir 54 punktai).
- 28 – Žr. visų pirma sprendimus *Berlusconi ir kt.* (C?387/02, C?391/02 ir C?403/02, EU:C:2005:270) ir *Åkerberg Fransson* (C?617/10, EU:C:2013:105).
- 29 – Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Berlusconi ir kt.* (C?387/02, C?391/02 ir C?403/02, EU:C:2005:270) ir Nutartį *Mulliez ir kt.* (C?23/03, C?52/03, C?133/03, C?337/03 ir C?473/03, EU:C:2006:285), kuriuose Teisingumo Teismas neįžodžiu neužsiminė apie šio proceso šalies pateiktus prieštaravimus dėl priimtumo ir iš karto atsakė pateiktus prejudicinius klausimus.
- 30 – Šiuo klausimu žr. šios išvados 57–72 punktus.
- 31 – Panašiai Teisingumo Teismas atsakė sprendime *E ir F* (C?550/09, EU:C:2010:382) – vieno Vokietijos teismo prašymą priimti prejudicinį sprendimą; tas teismas taip pat turėjo priimti sprendimą, ar pradėti baudžiamąjį procedūrą remiantis prokuratoriaus pateiktu kaltinamuoju aktu. Be to, žr. taip pat bendresnio pobūdžio sprendimus *AGM-COS.MET* (C?470/03, EU:C:2007:213, 45 punktas) ir *Coleman* (C?303/06, EU:C:2008:415, 28–32 punktai).

32 – Sprendimai *Asjes ir kt.* (209/84–213/84, EU:C:1986:188, 71 ir 72 punktai), *Vlaamse Reisbureaus* (311/85, EU:C:1987:418, 10 punktas), *Cipolla ir kt.* (C?94/04 ir C?202/04, EU:C:2006:758, 46 ir 47 punktai), taip pat *API ir kt.* (C?184/13–C?187/13, C?194/13, C?195/13 ir C?208/13, EU:C:2014:2147, 28 ir 29 punktai).

33 – Šiuo klausimu žr. sprendimus *Vokietija / Komisija* (C?156/98, EU:C:2000:467, 22 punktas), *Komisija / Gibraltaro vyriausyb? ir Jungtin? Karalyst?* (C?106/09 P ir C?107/09 P, EU:C:2011:732, 72 ir 73 punktai), *3M Italia* (C?417/10, EU:C:2012:184, 41–44 punktai) ir *P* (C?6/12, EU:C:2013:525, 18 punktas).

34 – Šiuo klausimu žr. šios išvados 74–121 punktus.

35 – Ši aplinkyb? pabr?žta sprendime *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid* (C?484/08, EU:C:2010:309, 46 punktas), remiantis taip pat SESV 119 straipsnyje ?tvirtintu atviros rinkos ekonomikos esant laisvai konkurencijai principu.

36 – Šiuo klausimu žr. Sprendim? *Échirolles Distribution* (C?9/99, EU:C:2000:532, 25 punktas), v?lgi atsižvelgiant ? SESV 119 straipsnyje ?tvirtint? atviros rinkos ekonomikos esant laisvai konkurencijai princip?.

37 – Sprendimai *Franzén* (C?189/95, EU:C:1997:504, 79 punktas) ir *Belgian Electronic Sorting Technology* (C?657/11, EU:C:2013:516, 28 punktas), taip pat *Nutartis Szabó* (C?204/14, EU:C:2014:2220, 16 punktas).

38 – Sprendimai *Alsatel* (247/86, EU:C:1988:469, 7 ir 8 punktai) ir *Hennen Olie* (C?302/88, EU:C:1990:455, 20 punktas); taip pat žr. neseniai pateikt? generalinio advokato P. Mengozzi išvad? byloje *Wagner?Raith* (C?560/13, EU:C:2014:2476, 16–48 punktai).

39 – Sprendimai *SARPP* (C?241/89, EU:C:1990:459, 8 punktas), *Ritter?Coulais* (C?152/03, EU:C:2006:123, 29 punktas), *Promusicae* (C?275/06, EU:C:2008:54, 42 punktas), *Aventis Pasteur* (C?358/08, EU:C:2009:744, 50 punktas) ir *Centre public d'action sociale d'Ottignies?Louvain?La-Neuve* (C?562/13, EU:C:2014:2453, 37 punktas).

40 – Sprendimai *Komisija / Graikija* (68/88, EU:C:1989:339, 24 punktas), *Berlusconi ir kt.* (C?387/02, C?391/02 ir C?403/02, EU:C:2005:270, 65 punktas), *Adeneler ir kt.* (C?212/04, EU:C:2006:443, 94 punktas) ir *Fiamingo ir kt.* (C?362/13, C?363/13 ir C?407/13, EU:C:2014:2044, 62 ir 64 punktai).

41 – Sprendimai *Komisija / Graikija* (68/88, EU:C:1989:339, 23 ir 24 punktai) ir *Berlusconi ir kt.* (C?387/02, C?391/02 ir C?403/02, EU:C:2005:270, 64 ir 65 punktai), taip pat žr. Sprendim? *SGS Belgium ir kt.* (C?367/09, EU:C:2010:648, 41 punktas).

42 – Sprendimas *Åkerberg Fransson* (C?617/10, EU:C:2013:105, 25 ir 36 punktai).

43 – Sprendimo d?l nuosav? ištekl? sistemos 2 straipsnio 1 dalies b punktas; be to, žr. sprendimus *Komisija / Italija* (C?132/06, EU:C:2008:412, 39 punktas) ir *Belvedere Costruzioni* (C?500/10, EU:C:2012:186, 22 punktas), taip pat Sprendim? *Komisija / Vokietija* (C?539/09, EU:C:2011:733, 71 ir 72 punktai).

44 – Sprendimas *Åkerberg Fransson* (C?617/10, EU:C:2013:105, 26 ir 36 punktai).

45 – Šiuo klausimu žr. šios išvados 92–105 punktus.

46 – Sprendimas *Åkerberg Fransson* (C?617/10, EU:C:2013:105, 34 punktas). Kaip matyti iš Reglamento Nr. 2988/95 6 straipsnio, valstyb?ms nar?ms neužkertamas kelias taikyti *baudžiamosios teis?s* sankcijas.

47 – Šiuo klausimu, nors ir kitomis aplinkyb?mis, priimti sprendimai *Colson ir Kamann* (14/83, EU:C:1984:153, 28 punktas), *Adeneler ir kt.* (C?212/04, EU:C:2006:443, 102–104 punktai) ir *Fiamingo ir kt.* (C?362/13, C?363/13 ir C?407/13, EU:C:2014:2044, 61 punktas *in fine*).

48 – Žr. mano išvad? byloje *Berlusconi ir kt.* (C?387/02, C?391/02 ir C?403/02, EU:C:2004:624, 91 punktas).

49 – Šiuo klausimu v?l žr. mano išvad? byloje *Berlusconi ir kt.* (C?387/02, C?391/02 ir C?403/02, EU:C:2004:624, 107 punktas).

50 – Žr. mano išvad? byloje *Berlusconi ir kt.* (C?387/02, C?391/02 ir C?403/02, EU:C:2004:624, 108 punktas).

51 – Tokia galimyb? valstyb?ms nar?ms suteikiama pagal Reglamento Nr. 2988/95 6 straipsn?.

52 – Sprendimas *Belvedere Costruzioni* (C?500/10, EU:C:2012:186, 28 punktas).

53 – Sprendimas *Komisija / Italija* (C?132/06, EU:C:2008:412, 43–47 ir 52 punktai).

54 – Tuo pa?iu klausimu žr. mano išvad? byloje *Berlusconi ir kt.* (C?387/02, C?391/02 ir C?403/02, EU:C:2004:624, 110 punktas).

55 – Aiškinamoji Konvencijos d?l Europos Bendrij? finansini? interes? apsaugos ataskaita, kuri? Taryba patvirtino 1997 m. geguž?s 26 d. (OL C 191, 1997, p. 1); vis? pirma žr. aiškinam?sias pastabas d?l Konvencijos 1 straipsnio 1 dalies (OL C 191, 1997, p. 4, paskutin? dalis).

56 – Vokietijos vyriausyb? mano, jog tik Komisijos pateiktas teis?s akto pasi?lymas leist? ?traukti prid?tin?s vert?s mokest? ? kategorij?, kuriai pagal S?jungos teis?s aktus taikomas reikalavimas valstyb?ms nar?ms nustatyti baudžiam?sias sankcijas: Pasi?lymas d?l Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos d?l Bendrijos finansini? interes? apsaugos baudžiamosios teis?s priemon?mis, COM (2001) 272 galutinis (OL C 240 E, p. 125).

57 – Sprendimai *Antonissen* (C?292/89, EU:C:1991:80, 18 punktas), *Skov ir Bilka* (C?402/03, EU:C:2006:6, 42 punktas) ir *Quelle* (C?404/06, EU:C:2008:231, 32 punktas).

58 – Žr. aiškinamosios ataskaitos ištrauk? (OL C 191, 1997, p. 4, paskutin? dalis).

59 – Sprendimo d?l nuosav? ištekl? 2 straipsnio 1 dalies b punktas.

60 – Sprendimai *Komisija / Vokietija* (C?539/09, EU:C:2011:733, 72 punktas) ir *Åkerberg Fransson* (C?617/10, EU:C:2013:105, 26 punktas).

61 – Tarybos akto d?l PIF konvencijos parengimo pirma ir antra konstatuojamosios dalys (OL C 316, 1995, p. 48).

62 – Sprendimas *Komisija / Belgija* (C?437/04, EU:C:2007:178, 56 punktas *in fine*).

63 – Žr. šios išvados 86–90 punktus.

64 – Nuomon? 1/09 (EU:C:2011:123, 68 punktas); be to, konkre?iai d?l direktyv? žr., be kita ko,

Sprendim? *Küçükdeveci* (C?555/07, EU:C:2010:21, 48 punktas).

65 – D?l aiškinimo pirmin? teis? atitinkan?iu b?du žr. sprendimus *Murphy ir kt.* (157/86, EU:C:1988:62, 11 punktas) ir *ITC* (C?208/05, EU:C:2007:16, 68 punktas); d?l aiškinimo antrin? teis? atitinkan?iu b?du žr. sprendimus *Marleasing* (C?106/89, EU:C:1990:395, 8 punktas), *Pfeiffer ir kt.* (C?397/01–C?403/01, EU:C:2004:584, 113 punktas), *Dominguez* (C?282/10, EU:C:2012:33, 24 punktas) ir *Asocia?ia Accept* (C?81/12, EU:C:2013:275, 71 punktas).

66 – Sprendimai *Pfeiffer ir kt.* (C?397/01–C?403/01, EU:C:2004:584, 115–119 punktai), *Adeneler ir kt.* (C?212/04, EU:C:2006:443, 111 punktas), *Dominguez* (C?282/10, EU:C:2012:33, 27 punktas), *Association de médiation sociale* (C?176/12, EU:C:2014:2, 38 punktas) ir *Schoenimport „Italmoda“ Mariano Previti* (C?131/13, C?163/13 ir C?164/13, EU:C:2014:2455, 52 punktas); panašiai yra jau ir Sprendime *von Colson ir Kamann* (14/83, EU:C:1984:153, 28 punktas: „naudodamasis pagal nacionalin? teis? suteikta diskrecija“).

67 – Sprendimas *Association de médiation sociale* (C?176/12, EU:C:2014:2, 39 punktas); be to, žr. sprendimus *Kolpinghuis Nijmegen* (80/86, EU:C:1987:431, 13 punktas) ir *Adeneler ir kt.* (C?212/04, EU:C:2006:443, 110 punktas).

68 – Sprendimai *Simmenthal* (106/77, EU:C:1978:49, 21 ir 24 punktai), *Melki ir Abdeli* (C?188/10 ir C?189/10, EU:C:2010:363, 43 punktas) ir *Åkerberg Fransson* (C?617/10, EU:C:2013:105, 45 punktas).

69 – Sprendimai *Advocaten voor de Wereld* (C?303/05, EU:C:2007:261, 49 punktas) ir *Intertanko ir kt.* (C?308/06, EU:C:2008:312, 70 punktas).

70 – Sprendimai *X* (14/86, EU:C:1987:275, 20 punktas), *Kolpinghuis Nijmegen* (80/86, EU:C:1987:431, 13 punktas), *X* (C?74/95 ir C?129/95, EU:C:1996:491, 24 punktas), *Berlusconi ir kt.* (C?387/02, C?391/02 ir C?403/02, EU:C:2005:270, 74 punktas), taip pat *Grøngaard ir Bang* (C?384/02, EU:C:2005:708, 30 punktas).

71 – Sprendimai *Advocaten voor de Wereld* (C?303/05, EU:C:2007:261, 50 punktas), *Intertanko ir kt.* (C?308/06, EU:C:2008:312, 71 punktas) ir *Lafarge / Komisija* (C?413/08 P, EU:C:2010:346, 94 punktas).

72 – Šiuo klausimu žr. 2000 m. birželio 22 d. EŽTT sprendimus *Coëme ir kt. / Belgija* (pareiškimas Nr. 32492/96 ir kt., *Recueil des arrêts et décisions* 2000?VII, 149 punktas) ir 2009 m. rugs?jo 17 d. *Scoppola / Italija* (Nr. 2) (pareiškimas Nr. 10249/03, 110 punktas); su EŽTT sprendimu *Coëme ir kt. / Belgija* susij?s 2011 m. liepos 19 d. Italijos Konstitucinio Teismo (*Corte costituzionale*) sprendimas Nr. 236, 15 punktas; anks?iau tuo pa?iu klausimu savo pozicij? yra išreišk?s Vokietijos Konstitucinis Teismas (*Bundesverfassungsgericht*) (*BVerfGE* 25, 269, 286 ir paskesni straipsniai).

73 – D?l šio principo ?tvirtinimo valstybi? nari? bendrose konstitucin?se tradicijose ir bendruosiuose S?jungos teis?s principuose žr. taip pat Sprendim? *Berlusconi ir kt.* (C?387/02, C?391/02 ir C?403/02, EU:C:2005:270, 68 ir 69 punktai) ir mano išvad? toje byloje (EU:C:2004:624, 155–157 punktai). Visai neseniai š? princip? pagal EŽTK 7 straipsn? pripažino ir EŽTT (2009 m. rugs?jo 17 d. Sprendimas *Scoppola / Italija* (Nr. 2), pareiškimas Nr. 10249/03, 105–109 punktai).

74 – Žr. Sprendim? *Berlusconi ir kt.* (C?387/02, C?391/02 ir C?403/02, EU:C:2005:270, 18–22 punktai), taip pat mano išvad? toje byloje (EU:C:2004:624, 31 punktas).

75 – 2000 m. birželio 22 d. EŽTT sprendimas *Coëme ir kt. / Belgija* (pareiškimas Nr. 32492/96 ir kt., *Recueil des arrêts et décisions* 2000?VII, 149 punktas).

76 – Šiuo klausimu žr. sprendimus *Meridionale Industria Salumi ir kt.* (212/80–217/80, EU:C:1981:270, 9 punktas), *Pokrzeptowicz?Meyer* (C?162/00, EU:C:2002:57, 49 punktas), *Molenbergnatie* (C?201/04, EU:C:2006:136, 31 punktas) ir *Komisija / Ispanija* (C?610/10, EU:C:2012:781, 45 punktas), taip pat mano išvad? byloje *Komisija / Moravia Gas Storage* (C?596/13 P, EU:C:2014:2438, 28–31 punktai).

77 – Kaltinamojo G. Anakiev atveju veikos, d?l kurios buvo pareikšti kaltinimai, senaties terminas, kaip nurod? prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas, jau su?jo.

78 – Sprendimai *Arcaro* (C?168/95, EU:C:1996:363, 36 punktas), *X* (C?74/95 ir C?129/95, EU:C:1996:491, 23 punktas) ir *Berlusconi ir kt.* (C?387/02, C?391/02 ir C?403/02, EU:C:2005:270, 73 punktas).

79 – Šiuo klausimu taip pat žr. šios išvados 87 ir 88 punktus.

80 – Šiuo klausimu žr. šios išvados 81 punkt?.

81 – Žr. 2 straipsnio 36 dalies *vicies semel* 1 punkt? (2011 m. rugs?jo 16 d., GURI, Nr. 216).

82 – Kaltinamasis G. Anakiev atkreip? d?mes? ? ši? nauj?j? tvark? per proces? Teisingumo Teisme.